



zorgnet

ICURO

Het beroepsgeheim: een monument in permanente renovatie

Prof. dr. Tom Balthazar

Hoofddocent gezondheidsrecht UGent

Stafmedewerker Zorgnet-Icuro

Kern van strafrechtelijk beroepsgeheim

- Zwijgplicht over alles wat men verneemt bij de uitoefening van het beroep
- Niet enkel over gezondheidsgegevens, maar over alles wat vernomen wordt binnen de vertrouwensrelatie
 - ‘wat natuurlijk geheim is’
 - of confidentieel werd meegedeeld
- Zwijgplicht blijft bestaan na het einde van de professionele relatie (en ook na de dood)

- Zwijgplicht is universeel:
 - Ook ten opzichte van collega's en andere beroepsbeoefenaars
 - Met uitzonderingen voor gezamenlijke zorg bij 'gedeeld' of 'toevertrouwd' beroepsgeheim
- Talrijke uitzonderingen met mogelijkheden **of** verplichtingen om te spreken
 - Sommige uitzonderingen in de wet
 - Andere afgeleid uit rechtspraak, rechtsleer of deontologische codes

Uitzonderingen in Strafwetboek gradueel uitgebreid

- In basisartikel 458: enkel 'getuigenis in rechte'
- Art. 458 bis:
 - Ingevoerd in 2001 (na Dutroux-affaire): minderjarige slachtoffers
 - Uitgebreid in 2011 (na Van Gheluwe-schandaal): ruime kring van volwassen kwetsbare personen **en** potentiële slachtoffers
 - Toevoeging in 2012: slachtoffers van partnergeweld
 - Toevoeging in 2018 : volwassen slachtoffers van genitale verminking

- Art. 458ter in 2017: casusoverleg
- Art. 458quater in 2017: bijna absoluut beroepsgeheim van de advocaat

Recente renovaties in basisartikel 458 (1)

- Verhoging van de strafmaat
 - Van gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en geldboete van 100 tot 500 EUR (x 8)
 - Naar gevangenisstraf van een jaar tot drie jaar en geldboete van 100 tot 1000 EUR (x 8)

Recente renovaties in basisartikel 458 (2)

- Verduidelijking van relatie met uitzonderingen
- Voorheen: verbod om bekend te maken “*buiten het geval de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken*”
- Sinds 2017: verbod om bekend te maken “*buiten het geval dat de wet, het decreet of de ordonnantie hen verplicht of toelaat die geheimen bekend te maken*”

Iets meer duidelijkheid over de getuigenis in rechte

- Getuigenis in rechte is oude uitzondering op het beroepsgeheim
- Bij oproeping als getuige in rechte (en dus niet voor politieel verhoor):
 - Heeft geheimplichtige “verschoningsrecht”
 - Mag (straffeloos) antwoorden op vragen, maar heeft ook de mogelijkheid om te weigeren om te antwoorden op vragen
- Maar hoe beslissen om al dan niet te antwoorden?
- Art. 28 in nieuwe Artsencode: *“De arts die in rechte getuigt, kan enkel in het belang van zijn patiënt een zwijgplicht inroepen”*

Recente aanvulling in art. 458 bis (1)

- Kern van art. 458bis: mogelijkheid tot melding aan parket indien
 - Geheimplichtige op de hoogte is van ernstige misdrijven
 - Gepleegd op kwetsbare personen
 - Bij ernstig en dreigend gevaar voor fysieke en psychische integriteit van gekende persoon
 - Of bij ‘gewichtig en reëel gevaar’ dat anderen het slachtoffer (zullen) worden
 - ‘geheimhouder niet zelf of met hulp van derden integriteit kan beschermen’

Recente aanvulling in art. 458 bis (2)

- Art. 458 bis reeds uitgebreid in 2011 en 2012
- Derde aanpassing in wet van 18 juni 2018
- Ook melding mogelijk voor *‘persoon die kwetsbaar is ten gevolge van gebruiken van geweld, gepleegd omwille van culturele drijfveren, gewoontes, tradities, religie of de zogenaamde eer’*
- Bedoeld voor volwassen slachtoffers van genitale verminking

Toepassing van 458 bis verduidelijkt in meldcodes

- Maart 2018: voorstelling meldcodes (initiatief van Orde der Artsen, IGVM en staatssecretaris Demir)
- Meldcode partnergeweld
- Meldcode vrouwelijke genitale verminking
- Met schema over
 - Actiemogelijkheden
 - Belang van extra-gerechtelijke (sociale of therapeutische) interventies
 - Noodzaak van akkoord van (volwassen en wilsbekwaam) slachtoffer bij partnergeweld

Toevoeging van art 458 ter: het casusoverleg

- Op zoek naar wettelijke basis voor initiatieven zoals
 - Protocol van moed
 - CO3-project
 - Ketenaanpak van intra-familiaal geweld
 - Lokale Integrale Veiligheidscel (LVIC)
- Mogelijkheid tot overleg
 - Ter bescherming van fysieke of psychische integriteit
 - Als preventie van terroristische misdrijven

- Bij dit overleg kunnen
 - Geheimplichtigen van verschillende disciplines
 - *en* niet geheimplichtigen
 - Overleg plegen
- Overleg is vertrouwelijk, maar kan leiden tot vervolging. Wel enkel voor misdrijven waarvoor het georganiseerd werd
- Deelname aan overleg is vrijwillig
- Onthulling vertrouwelijke gegevens is mogelijkheid en geen verplichting (behalve bij mogelijk schuldig hulpverzuim)

- Voorwaarden
 - Wettelijke of decretale regeling
 - Toestemming van Procureur des Konings
- In toestemming van parket noodzakelijk omschrijving van
 - Deelnemers (mag in categorieën)
 - Finaliteit
 - Modaliteiten
- Toestemming gebeurt hoofdzakelijk via (algemeen) protocol, zelden ad hoc

Band met GDPR

- Privacybescherming best benaderen als geïntegreerd geheel
 - ‘oude’ strafrechtelijke normen inzake beroepsgeheim
 - Samen met ‘nieuwe’ normen inzake privacybescherming en vooral GDPR
- GDPR heeft zeer breed toepassingsgebied: alle vormen van professionele verwerking zijn gevat

- Bij oplossing van discussies over bewaren, overdragen en delen van gegevens dus niet enkel rekening houden met
 - Normering inzake beroepsgeheim
 - Maar ook met relevante algemene beginselen GDPR:
 - Rechtmatigheid (*lawfulness*)
 - Doelbinding (*purpose limitation*)
 - Minimale gegevensverwerking (*data minimisation*)

- Ook art. 9 Kaderwet 30 juli 2018 is belangrijk. Verwerkingsverantwoordelijke van gezondheidsgegevens moet:
 - Lijsten bijhouden van wie toegang heeft tot gegevens
 - Ervoor zorgen dat personen “door wettelijke of statutaire bepaling of evenwaardige contractuele bepaling vertrouwelijk karakter” van gezondheidsgegevens moeten respecteren

Toevertrouwd beroepsgeheim in tijden van EPD's, HUB's en Meta-HUB's

- Beroepsgeheim geldt ook onder collega's !
- Maar soms mag men delen indien
 - Gesprekspartner ook door beroepsgeheim gebonden is
 - Men handelt met dezelfde finaliteit
 - De informatieoverdracht noodzakelijk is
 - Patiënt (minsten impliciet) akkoord is
- Leer is ontwikkeld en verfijnd voor het vrijwillig toevertrouwen of delen van informatie maar in grote EPD-systemen of HUBs wordt informatie niet gegeven of gevraagd, maar genomen !

- ‘need to know’ of pertinentie niet meer te beheersen noch te controleren door oorspronkelijke bron:
 - Wel door wie informatie opvraagt !
 - En ook door systeem dat moet:
 - Vormen
 - Toelichten
 - En voldoende regelmatig controleren dat wie info opvraagt
 - Therapeutische relatie heeft
 - Informatie nodig heeft

- Thans berust controle in HUBS en E-health vooral op
 - Toestemming patiënt
 - Zichtbaarheid van logins voor patiënt
- Maar is het wel redelijk om zoveel gewicht bij de patiënt te leggen?

Informationele autonomie

- Klassieke leer:
 - Het beroepsgeheim beschermt niet enkel privacy van de patiënt, maar algemeen maatschappelijk belang
 - Is daarom 'van openbare orde'
- Cassatie 30 oktober 1978: "het beroepsgeheim raakt de openbare orde en de zieke kan daarover dus niet beschikken"
- Art. 64 oude code: "de verklaring van een zieke waarbij hij de arts van zijn zwijgplicht ontheft, volstaat niet om de arts van zijn verplichting te ontslaan"

- Reeds lang kritiek op deze visie:
 - ‘functionele benadering’: beroepsgeheim beschermt privacy van patiënt
 - Patiënt kan minstens beslissen over omvang van geheim

- Nieuwe normen wijzen op groeiende informationele autonomie
 - Belang van toestemming in GDPR
 - Belang van toestemming in E-Health-wet
 - Aanpassing van Code van geneeskundige plichtenleer
 - Groeiende mogelijkheden van patiënt om informatie (elektronisch) op te vragen (en er nadien over te beschikken)

- Idee van onbeschikbaarheid lijkt niet meer houdbaar, maar bescherming is nog steeds nodig en gepast
- Geen lichtzinnige toestemming:
 - voorafgaand
 - Vrij
 - Specifiek
 - Uitdrukkelijk
 - Geïnformeerd

- Gevaren op misbruik van informatie-overdracht blijven bestaan, maar wordt dit onmogelijk gemaakt door:
 - Patiënt af te remmen ?
 - Te verwachten dat artsen dit afraden?
 - Of onverantwoorde vragen te verbieden?



zorgnet

ICURO